

GRONINGEN IN OORLOGSTIJD

een interview met lies boiten

Lies Boiten is conservatrice van de historische afdeling van het Groningsch Museum.

- V: Hoe is het idee voor deze tentoonstelling ontstaan?

- A: De ontstaansgeschiedenis ligt al een jaar of vijf terug. De heer van de Broek, de gemeentearchivaris, kwam voor een werkbezoek in Keulen en zag daar de tentoonstelling "Widerstand und Vervolgung". Het was een vrij kleine tentoonstelling, die wel, en dat trof hem zeer, vrij structureel was opgezet. Men probeerde met die tentoonstelling vooral te laten zien, hoe in Keulen op het Nationaal-Socialisme gereageerd werd, vanuit verschillende lagen van de samenleving. Van de Broek vertelde mij toen, dat hij die tentoonstelling had gezien en hij vroeg mij of wij misschien tot iets dergelijks voor Groningen konden komen. Nou, dat leek mij een erg goed idee en ik zei heel enthousiast en spontaan ja, eigenlijk helemaal niet beseffend hoe moeilijk dat zou zijn; vooral ook niet beseffend hoeveel onderzoek je zou moeten doen. Enfin, we hebben toen allerlei gesprekken gehad en we hebben de tentoonstellingscatalogus uit Keulen, werkelijk een heel dik boek, eens goed gelezen en toen hebben we gezegd, ja, kijk eens even, als wij zoiets voor Groningen willen doen en het stond ons toch ook voor ogen, dat je de geschiedenis niet alleen voor de stad zou moeten bestuderen, maar ook voor de hele provincie, dan zullen we een heleboel onderzoek moeten doen en dat kunnen we met z'n tweeën nooit aan.

Nou hebben we allebei nogal goede contacten met mensen aan het instituut voor geschiedenis en met deze mensen zijn we gaan praten. We hebben ze gevraagd of zij een mogelijkheid zagen om in het idee, wat ons voor ogen stond te participeren. We hebben toen een gesprek gehad met de heer Buist en de heer Kooij, die zo enthousiast waren, dat ze er een universitair project van wilden maken. We waren daar natuurlijk heel

stralend over. We kregen in een latere fase ook nog contact met prof. Nijenhuis van het theologisch instituut, ook hij wilde meedoen. Hieruit is een project voortgekomen, waarin twee jaar lang colleges zijn gegeven en waarin gastsprekers zijn opgetreden; Ik noem bijvoorbeeld prof. L. de Jong en van de Broek, de gemeentearchivaris zelf. In het kader van dit project zijn 32 studenten met deelonderzoeken aan de gang gegaan. Daaruit zijn allemaal referaten voortgekomen en deze referaten met nog wat ander onderzoek, o.a. van de heer Broekema van de provinciale culturele raad, van van de Broek en van mijn persoontje zouden de basis vormen voor de tentoonstelling. Dat betekent dus, dat er zo'n 40 mensen aan de voorbereiding van de tentoonstelling hebben gewerkt. Ik ben daar zelf ontzettend blij mee. Dit is niet alleen uniek voor Groningen, maar ook landelijk is dit uniek. Ik ken geen historische tentoonstelling, die op deze wijze tot stand gekomen is. Ik vind, dat we daar best een beetje trots op mogen zijn.

Ik moet er nog dit bij zeggen, dat we aanvankelijk het plan hadden om een klein boekje te maken, wat dan bij de repro uitgegeven zou worden en wat zou functioneren als een soort catalogus bij de tentoonstelling, zodat mensen, die echt geïnteresseerd zouden zijn, wat meer te weten zouden kunnen komen door het lezen van de artikelen. Iedereen is driftig aan het schrijven gegaan op grond van het gedane onderzoek met als gevolg, dat er van zeven auteurs zeer uitgebreide artikelen op tafel kwamen te liggen, namelijk van de heren Buist, Kooij, Nijenhuis, Dijkstra, Broekema, van de Broek en van mijzelf. We vonden het eigenlijk jammer, dat we dit niet professioneel uitgaven. Daarom hebben wij de uitgeverij Knoop-Niemeier gevraagd het in een oplage van 5000 exemplaren uit te geven. Daar zijn we erg content mee. Ik denk, dat de contouren van de hele bezettingsgeschiedenis wel naar voren zijn

gekomen in het boekje, hoewel het niet zo is - en van de Broek zegt dat ook in zijn inleiding - dat dat boekje een soort "de Jong in miniatuur voor het noorden" zal zijn. Ik hoop, dat het boekje een stimulans is om verder onderzoek te gaan doen, want sommige aspecten zijn toch nog onvoldoende belicht of weggefallen, hoeveel onderzoek er ook gedaan is. De gemeentelijke en de provinciale archieven waren nog nooit geraadpleegd. Dat kon ook nog niet door de archiefwet. Wij hebben voor het eerst toestemming gekregen om deze bronnen te raadplegen.

- V: Hoe moet men zich de tentoonstelling nu concreet voorstellen?

- A: Er is geprobeerd te laten zien, wat er gebeurt onder een bezetting. Elke bezetter zal bepaalde maatregelen nemen om in militair en economisch opzicht zo'n bezetting lucratief te maken. Op Nederland werd een claim gelegd als broedervolk. We hadden de ideologie van het Nationaal-Socialisme te accepteren tot ons eigen heil en voordeel. Je ziet hoe vanuit die Nationaal-Socialistische levensbeschouwing is geprobeerd wat te krijgen op alle sectoren van het dagelijks leven. Het is heel boeiend om te zien hoe dat proces verlopen is en hoe hier van Groningse zijde op gereageerd is.

Een aantal onderwerpen zullen we proberen audio-visueel te brengen, ook al om aan de hele expositie wat spanning te geven, want je kunt je voorstellen, dat het materiaal vrij gelijkvormig zal zijn. Er zullen archivalia te zien zijn, uiteraard zou ik haast zeggen, verder affiches, foto's (we zijn zo gelukkig geweest om nog een onbekend foto-archief op te sporen) en verder wat realia wat betreft het hoofdstukje dagelijks leven en ik denk, dat dat hoofdstukje de inhoud van de tentoonstelling dichter naar de mensen toe zal brengen. Het gaat hierbij om hele herkenbare en hele voor de hand liggende zaken. Het maakt de hele opzet misschien wat minder abstract.

- V: Wanneer wordt de tentoonstelling geopend en wanneer verschijnt het boekje?

- A: Het boekje komt tegelijkertijd uit met de opening van de tentoonstelling op 26 april 1980. Om vijf uur wordt de tentoonstelling door Toxopeus geopend, omdat hier provinciale geschiedsschrijving boven water is gekomen. We hopen, dat heel veel mensen de tentoonstelling zullen bezoeken.